

УДК 364.316

НАСИЛЬСТВО НАД ЖІНКАМИ З БОКУ ІНТИМНИХ ПАРТНЕРІВ: СУТНІСТЬ ТА РІЗНОВИДИ

Сарнацька Аліна, аспірантка факультету соціальної та психологічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID 0000-0002-5253-291X

E-mail: alina.sarnatska@gmail.com

Семигіна Тетяна, докторка політичних наук, професорка, Національне агентство
кваліфікацій

ORCID 0000-0001-5677-1785

E-mail: semigina.tv@gmail.com

Ця стаття присвячена аналізу нормативних та теоретико-практичних аспектів сучасного розуміння насильства над жінками з боку інтимних партнерів. Визначено ключові підходи до визначення насильства над жінками, включаючи різновиди такого насильства та його наслідки. Особлива увага приділяється аналізу чотирьох основних форм насильства: фізичного, сексуального, психологічного та економічного, а також їхнім проявам та взаємодії між собою. Наголошено на важливості ратифікації Стамбульської Конвенції і виконання зобов'язань перед міжнародним співтовариством у галузі протидії насильству над жінками.

Ключові слова: насильство над жінками, гендерно зумовлене насильство, насильство з боку інтимних партнерів, фізичне насильство, психологічне насильство, насильство в сім'ї, гендерна проблематика, соціальна робота.

VIOLENCE AGAINST WOMEN BY INTIMATE PARTNERS: THE ESSENCE AND VARIETIES

Sarnatska Alina, PhD student of the Department of Social Pedagogy and Social Work
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID 0000-0002-5253-291X

E-mail: alina.sarnatska@gmail.com

Semigina Tetyana, Dr.in Political Sciences, Professor, National Qualifications Agency

ORCID: 0000-0001-5677-1785

E-mail: semigina.tv@gmail.com

This article delves into the multifaceted issue of violence against women by their intimate partners, drawing from a wide array of legal and theoretical perspectives. Through a comprehensive exploration of Ukrainian legislation, international regulations, and scholarly research, it provides a nuanced examination of this pressing concern. The analysis encompasses the identification and characterization of various forms of intimate partner violence. Special attention is given to the analysis of the four main forms of violence: physical, sexual, psychological, and economic, as well as their manifestations and the wide-ranging consequences. It is stated that the most serious violence from an intimate partner can lead to the death of its victim, which is referred to as femicide.

Additionally, the article provides a critical appraisal of existing Ukrainian legal frameworks, underscoring their inadequacies. The article firmly stresses the necessity of delineating intimate partner violence as a discrete concern within the broader context of violence against women.

Moreover, it discusses the far-reaching implications of Ukraine's recent ratification of the Istanbul Convention. This landmark treaty sets forth rigorous standards and commitments for the nations that are signatories, compelling them to reshape their policies and systems. It thereby intensifies the need for an unwavering focus on intimate partner violence, calling upon the field of social work to formulate and execute effective strategies aimed at eradicating this deeply ingrained issue and ensuring the protection of fundamental rights for women. In conclusion, this article points to the urgent necessity for the field of social work to develop and implement evidence-based strategies that can effectively counter intimate partner violence.

Keywords: *violence against women, gender-based violence, intimate partner violence, physical violence, psychological violence, family violence, gender issues, social work.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Згідно із даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (2021), близько 736 мільйонів жінок, тобто кожна третя жінка у всьому світі, зазнавала фізичного або сексуального насильства протягом свого життя. При цьому 641 мільйон жінок стали жертвами насильства з боку інтимних партнерів, що є найпоширенішою формою жорстокого поводження у світі [33].

Гендерно зумовлене насильство може мати різні прояви, проте жінки, зазвичай, не звертаються по допомогу [2]. До офіційної статистики потрапляють головним чином лише випадки так званого феміциду з боку інтимного партнера (англійською мовою – Intimate Femicide), тобто вбивства жінки [32].

Наразі в Україні питання насильства над жінками в сім'ї та з боку інтимних партнерів не втрачає своєї актуальності [1; 9] і потребує від фахівців соціальної роботи подальшого дослідження та розробки заходів протидії цьому явищу, вдосконалення гендерної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження засвідчують зв'язок культурних практик суспільства, гендерних стереотипів та насильства [17; 19; 28], вплив соціальної вразливості жінки на підвищення ризику зазнати насильства і його крайньої форми – феміциду [13; 15; 26; 27]. Так, ВІЛ-позитивні жінки є більш уразливими до насильства, ніж у середньому по популяції [35]. Майже кожна п'ята респондентка (19,2%) переконана, що у випадку порушення її прав як жінки, яка живе з ВІЛ, вона не отримає необхідний правовий захист і ще 23,2% жінок не знають, чи можуть розраховувати на правову підтримку. Більше третини (35,3%) жінок, які живуть з ВІЛ, зазнавали насильства від сексуального партнера або свого чоловіка. Майже половина (47%) жінок після досвіду насильства не отримували жодної підтримки [34].

Впровадження жорстких карантинних заходів у зв'язку з пандемією COVID-19, посилило домашню ізоляцію і підвищило ризики агресії з боку партнера [30].

Безумовним чинником, який зумовлює ескалацію рівня насильства над жінками, вважають війну, збройний конфлікт, які, зокрема, підносять рівень насилля у сім'ях військовослужбовців [28]. Дослідженнями в Україні емпірично визначено, що 38,1% людей, які були або є у стосунках з військовослужбовцями, зустрічались з насильством з боку інтимного партнера, особливо з психологічним насильством [4].

В Україні проблеми профілактики та протидії насильству в сім'ї досліджували такі вчені, як О. Бандурка, А. Блага, О. Джуза, Л. Крижна, О. Костири, Ю. Крупка, К. Левченко, О. Литвинов, Г. Мошак, М. Панов, Я. Сотак, О. Старков і інші. Проте в сучасних умовах насильство над жінками з боку інтимних партнерів набуває нових вимірів, а протидія його потребує системних підходів з урахуванням чинних норм права [1; 3; 13], відтак це спонукає приділити увагу концептуалізації різновидів та проявів насильства як об'єктів для уваги соціальних працівників.

Метою роботи є аналіз нормативних та теоретико-практичних основ сучасного розуміння насильства над жінками з боку інтимних партнерів. Дослідження

здійснювалося шляхом тематичного аналізу українського законодавства, документів міжнародних організацій та наукових публікацій. Ключовими питаннями для аналізу публікацій виступали наступні: 1) Які форми насильства, що їх чинять над жінками їхні інтимні партнери, виокремлено в нормативних документах та у науковій літературі? 2) Які прояви тих чи тих різновидів насильства описано та які наслідки відомі?

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. 20 грудня 1993 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила «Декларацію про викорінення насильства щодо жінок» (англійською – *Declaration on the Elimination of Violence Against Women*) [17] У статті 1 цього важливого міжнародного документа наведено наступне визначення насильства проти жінок: «Довільний акт насильства, скоєний на підставі статевої ознаки, який спричиняє або може спричинити фізичний, статевиий чи психологічний збиток або страждання жінкам, а також загрози скоєння таких актів, примусове чи довільне позбавлення свободи або особистого життя». Це визначення має загальний характер і не вказує на зв'язок жінки, яка пережила насилля, із кривдником. Декларація класифікує насильство проти жінок у три категорії: (1) насильство, що відбувається в родині (домашнє насильство); (2) насильство, що відбувається в суспільстві; (3) насильство, яке чинить чи виправдовує держава. Всі ці форми насильства, які можуть поєднуватись між собою, за текстом Конвенції, є втіленням історично нерівних відносин між чоловіками та жінкам, свідченням підлеглої позиції жінок у суспільстві.

У 2002 році набув чинності Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» [7], який став основою для формування вітчизняної системи протидії сімейному насильству. У цьому документі вперше було виділено чотири різновиди насильства: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне. Закон визначає насильство в сім'ї як будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї щодо іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають моральної шкоди, шкодять його фізичному чи психічному здоров'ю. Насильство може проявлятися у формі образ, нападів, побиття, погроз тощо.

Вивчення ефективності реалізації норм Закону засвідчили, що в цілому нормативно-правове регулювання виявилось недостатнім, а система протидії насильству – несформованою [10; 11; 12].

У 2017 році Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» було замінено на Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [6]. Новий нормативно-правовий акт повторює норми попереднього законодавства щодо чотирьох різновидів насильства. Хоча у ньому розширено коло суб'єктів та уточнено зміст насильницьких дій, проте й цей закон зосереджений на насиллі у родині та не охоплює прояви насильства за її межами (вони підпадають під норми іншого законодавства, наприклад, покарання за феміцид передбачено Кримінальним кодексом України).

Отже, насильство може бути розглянуте як конкретні дії або загроза цілком свідомого впливу, спрямованого з боку однієї особи на іншу з метою здійснення контролю, індукції страху та залякування. Прояви насильства можуть включати словесні образи, фізичні напади, побиття, погрози та інше. У більшості випадків ці форми насильства або жорстокого поведіння пов'язані з встановленням влади та контролю над іншою особою. Інтимні партнери можуть бути винуватцями цих проявів насильства, незалежно від статі – це може стосуватися як жінок, так і чоловіків, як у довгострокових, так і в краткострокових відносинах. Українські жінки часто можуть здійснювати вільний вибір відмовитися від деяких своїх прав під впливом очікувань, що їх накладають традиції та звичаї. Однак у випадках гендерно зумовленого насильства цей вибір може бути штучно обмежений, що може завдати шкоди жінці [6].

У багатьох випадках жінки, які стикаються з насильством, можуть не звертатися за допомогою. Існують різні причини для цього. Деякі з них можуть боятися захищати свого партнера чи відчувати внутрішній тиск залишити його. Інші можуть вважати, що ніхто інший не зможе зрозуміти їхню ситуацію, оскільки кожна історія унікальна. Психологічний і емоційний стан жінок, які переживають насильство, також може ускладнювати процес звернення за допомогою або прийняття рішень щодо змін у відносинах. Іноді жінки можуть приймати насильство як норму чи відчувати, що вони не мають іншого виходу [2]. Це може бути спричинене страхом, низькою самооцінкою або відчуттям безвиході. Однак важливо розуміти, що існують ресурси та організації, які готові надати підтримку та допомогу жінкам, які стикаються з насильством, і що існує можливість змінити своє становище та перейти до здорових та безпечних відносин.

Розглянемо детальніше різні види насильства щодо жінок, окреслені як правовими актами, так і міжнародними організаціями та дослідниками.

Фізичне насильство не має єдиного визначення. Однак загальною думкою є те, що фізичне насильство включає навмисне заподіяння фізичної шкоди або травм однієї особи іншій. Це може призводити до серйозних травм, які вимагають медичної допомоги, а також порушувати фізичний і психологічний розвиток та загрожувати життю людини. Такі дії можуть включати у себе побиття, катування, штовхання, удари, ляпаси, припікання гарячими предметами, застосування запалених сигарет, укуси та використання різних предметів як інструментів для завдання травм [1].

У Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [6] вказується, що фізичне насильство – це умисне нанесення одним членом сім'ї іншому побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності. Також фізичне насильство розуміється як такі дії, котрі здійснюються у формі побиття, катування, штовхань, у вигляді ударів, ляпасів, припікання гарячими предметами, рідинами, запаленими сигаретами, у вигляді укусів і з використанням різноманітних предметів як знаряддя для здійснення насильства. Наразі відомі різні способи, яким чином чоловіки, бойфренди або партнери по інтимних стосунках можуть заподіювати фізичний біль жінкам, в тому числі: коли вони штовхають жінок, пхають, дають ляпаси, б'ють руками, ногами, тягнуть за волосся, душать, б'ють кулаками, зв'язують або спричиняють опіки.

Коли жінок позбавляють доступу до базових потреб, включаючи доступ до води, їжі і безпечного місця для сну, це також може бути розглянуто як форма фізичного насильства. Крім того, коли людину змушують виконувати надмірну кількість роботи вдома, це також вважається насильством. Примус до вживання наркотиків – це ще один вид фізичного насильства. Крім того, ритуальні та культурні практики, поширені в деяких країнах, можуть включати в себе елементи фізичного насильства, і це також важливо розглядати у контексті боротьби з насильством щодо жінок [33; 34].

Згідно із чиним законодавством України сексуальне насильство в сім'ї – протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого, а також дії сексуального характеру стосовно неповнолітніх членів сім'ї [6]. Так, до сфери сексуального насильства можуть належати примус до занять сексом або змушування до небажаних сексуальних практик з боку партнера. Серед прикладів сексуального насильства – коли партнер використовує силу або примушує до сексу або ж секс з людиною під впливом наркотиків або алкоголю.

До проявів сексуального насильства також належать випадки, коли партнер відмовляється використовувати презерватив або не дозволяє жінці використовувати протизаплідні засоби, які вона обрала для себе. Деякі партнери також примушують жінок

проти їхньої волі займатися сексом з іншими людьми та/або примушують жінок займатися сексом за гроші чи наркотики [21].

Економічне насильство відбувається, якщо партнер намагається зробити жінку проти її волі фінансово залежною. У число таких явищ можуть входити: відбирання власних грошей жінки без її на те згоди, контролювання грошей або інших ресурсів, не враховуючи її власні інтереси і домовленості, обмеження можливостей роботи для неї, і / або примус її до продажу наркотиків або свого тіла [6].

Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», психологічне насильство визначається як насильство, пов'язане із впливом однієї особи на психіку іншої через словесні образи, погрози, переслідування та залякування з метою спричинення емоційної невпевненості та нездатності захистити себе, і це може завдавати або завдає шкоди психічному здоров'ю [6]. Емоційне або психологічне насильство відбувається, коли партнер, реалізуючи власну волю, ізолює жінку від її друзів і сім'ї, вдається до контролюючої поведінки, такої як постійні дзвінки, щоб перевірити її місцезнаходження, обмеження її можливості виходу з дому, стеження за нею, контроль за її зовнішнім виглядом, соціальними контактами та обмеження її свободи вибору.

Також одним із поширених прикладів насильства є ситуація, коли один з батьків дитини намагається контролювати іншого, використовуючи загрози, як-от спроби забрати дітей, розрив відносин або навіть самогубство, погрози шкоди дітям або домашнім тваринам, або навіть погрози подачі повідомлення на жінку до поліції чи імміграційних служб у разі, якщо вона не має необхідних документів.

Психологічне насильство включає словесне, наприклад, коли партнер кричить на жінку, загрожує, принижує її честь та гідність або вживає інші негативно забарвлені слова, які можуть змусити людину відчувати біль, сором чи почуття власної неважливості / меншовартості.

Дослідники [5] привертають увагу, що поширеними формами психологічного насильства є порушення прав жінок в цифровому середовищі. Чоловіки, колишні з подружжя або партнери здійснюють переслідування партнерки, колишньої дружини в соціальних мережах, погрожують завдати фізичної шкоди в повідомленнях, телефонних розмовах, оприлюднити інтимні фото, відео, переписку тощо, залишають негативні коментарі в соціальних мережах, розповсюджують неправдиву інформацію в інтернеті тощо.

Що стосується різновидів насильства з боку інтимного партнера, то його концептуалізацію знаходимо у деяких міжнародних документах та дослідницьких звітах.

Ухвалені ООН у 2015 році Цілі сталого розвитку містять ціль № 5, яка спрямована на досягнення гендерної рівності та розширення прав і повноважень всіх жінок та дівчат. Один із індикаторів до цієї цілі передбачає глобальне звітування про три види насильства над жінками з боку інтимних партнерів: фізичне, сексуальне та психологічне. Як зауважують дослідники, хоча існує загальна глобальна згода щодо визначення та вимірювання фізичного та сексуального партнерського насильства, щодо психологічного насильства такої однозначності немає, адже воно може бути концептуалізоване по-різному в різних культурах і контекстах [22].

Управління Верховного комісара ООН у справах біженців наголошує, на тому, що гендерно зумовлене насильство, зокрема з боку інтимних партнерів, може бути фізичним (включно з продажем у рабство та утриманням у ньому), сексуальним та ментальним [20]. Характеристика останнього цілком збігається з проявами психологічного насильства, описаними в інших класифікаціях, проте наголос робиться ще й на впливі на стан метального здоров'я. В окремих дослідженнях замість психологічного насильства послуговуються поняттям «емоційного насильства» [16; 23].

Деякі дослідники [19; 35] витлумачують насильство з боку інтимного партнера як будь-яку поведінку поточного або колишнього чоловічого партнера в контексті шлюбу, спільного проживання або будь-якого іншого формального чи неформального союзу, яка призводить до фізичної, сексуальної чи психологічної шкоди. До такої поведінки включаються: акти фізичної агресії, такі як ляпаси, удари, побиття; акти сексуальної агресії, такі як насильницький секс та інші форми сексуального примусу; психологічне насильство/знуцання, таке як залякування, постійне приниження та цькування; інша поведінка, яка має на меті контроль («примусовий контроль»), як-от ізоляція особи від її родини та/або друзів, контроль за її рухами, обмеження доступу до інформації та послуг, недопущення до роботи за межами дому.

Найсерйозніше насильство з боку інтимного партнера може призвести до смерті його жертви, яка називається феміцидом. За результатами систематичного глобального огляду, проведеного у 2013 році [31], встановлено, що 13,5% всіх убивств у всьому світі вчиняють інтимні партнери, і варто зазначити, що всі ці вбивства мають гендерний аспект. Зокрема, інтимні партнери несуть відповідальність за майже 40% убивств жінок-жертв, порівняно з лише 6% убивств, які вчиняються проти чоловіків [24]. Подібний гендерний розподіл існує і в Австралії, де проводилося дослідження, що вивчало ситуацію в 2008 і 2010 роках. За отриманими даними, 51% жінок та 9% чоловіків, які стали жертвами убивств у цій країні, були вбиті своїми інтимними партнерами [14].

Усі наведені класифікації включають фізичне, сексуальне та психологічне (ментальне) насильство, які можуть чинити інтимні партнери стосовно жінки. Щодо економічного насильства, то воно досить рідко виокремлюється як окрема складова і розглядається або як частина фізичного насильства, або як складова психологічного.

Слід також звернути увагу на умовність класифікацій різновидів насильства, адже заподіяння шкоди та порушення прав жінки часто буває комплексним. Аналіз літератури засвідчує, що акти психологічного насильства часто існують поруч з актами фізичного і/або сексуального насильства від партнерів. Деякі опитування з питань насильства щодо жінок вимірюють контролюючу поведінку як підмножину психологічного партнерського насильства, тоді як інші розглядають контролюючу поведінку окремо [16]. Водночас у деяких опитуваннях вимірюються як окремі форми партнерського насильства такі прояви як економічне/фінансове насильство та, рідше, переслідування партнером [26; 28].

У *табл. 1* систематизовано погляди на різновиди насильства над жінкою з боку інтимного партнера та наявні на сьогодні класифікації таких дій, які завдають шкоди жінкам.

Таблиця 1

Різновиди насильства над жінкою з боку інтимного партнера

<i>Різнovid насильства</i>	<i>Джерело</i>
Фізичне (зокрема, феміцид, вбивство жінки)	Верховна Рада України (2017) [6], Верховна Рада України (2001) [7], Павлиш (2011) [12] Chan & Payne (2013) [14], Fairbairn & Dawson (2013) [18], García-Moreno et al. (2005) [19], UNHCR (2023) [20], Heise et al. (2019) [22], Stöckl et al. (2013) [31], Stout (1992) [32], Wilson et al. (2016) [35]
Сексуальне	Верховна Рада України (2017) [6] Верховна Рада України (2001) [7] Павлиш (2011) [12] Clarke et al. (2019) [16], García-Moreno et al. (2005)[19],

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	UNHCR (2023) [20], Saile et al. (2013) [28], WHO (2021) [33], Wilson et al. (2016) [35]
Психологічне	Верховна Рада України (2017) [6] Верховна Рада України (2001) [7] García-Moreno et al. (2005) [19], Heise et al. (2019) [22], Wilson et al. (2016) [35]
Емоційне	Clarke et al. (2019) [16], Jewkes (2010) [23]
Ментальне	UNHCR (2023) [20]
Економічне / фінансове	Верховна Рада України (2017) [6] Верховна Рада України (2001) [7] Heise et al. (2019) [22], Meyer et al. (2020) [26], Saile et al. (2013) [28]
Контролююча поведінка	Clarke et al. (2019) [16], Johnson et al. (2019) [24]
Переслідування (зокрема, в цифровому середовищі)	Юрфем (2022) [5], García-Moreno et al. (2005) [19], Meyer et al. (2020) [26], Saile et al. (2013) [28]

На *рис. 1* схематично представлено результати проведеного аналізу нормативних документів та літератури: наведено визначення насильства над жінкою з боку інтимного партнера та умовно виокремлено його різновиди (адже в реальності насильство має комплексний, комбінований характер, вкорінене в культурні та соціальні практики конкретного суспільства).

Рис.1. Розуміння сутності та різновиди насильства над жінкою з боку інтимного партнера
Джерело: авторська розробка на основі аналізу літератури

Варто також наголосити, що жінка може зазнавати як насильства з боку партнера, так і дискримінації та стигматизації з боку суспільства (насилля з боку інших та держави). Тому для протидії насильству над жінками з боку інтимного партнера має бути впровадження системи заходів на мікро-, мезо- та макрорівнях, спрямованих на ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок та заохочення дійсної рівності між жінками та чоловіками, у тому числі шляхом надання жінкам самостійності. Такі інструменти пропонує Стамбульська Конвенція – Конвенція про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та домашньому насильству. Цей міжнародний документ було схвалено Комітетом Міністрів Ради Європи у 2011 році та став першим міжнародно-правовим договором, повністю присвяченим проблемі протидії насильству в сім'ї та насильству щодо жінок. У 2022 році Україна нарешті ратифікувала цей нормативний акт і він став частиною національного правового поля [8]

Стамбульській Конвенції притаманні:

1. Універсальний характер: Конвенція застосовується до всіх форм насильства проти жінок, включаючи фізичне, психологічне та економічне насильство, а також насильство в сім'ї та насильство в сексуальній сфері. Вона розглядає насильство проти жінок як порушення прав людини і закликає держави-учасниці приймати всі необхідні заходи для запобігання, припинення та покарання насильства.

2. Системний підхід: Конвенція закликає держави-учасниці створити ефективні системи для запобігання насильству, захисту жертв і припинення насильства. Це охоплює створення притулків для жертв, надання їм правової та психологічної допомоги, а також навчання і підвищення кваліфікації працівників правопорядку і медичних працівників. Документ також наголошує на важливості освіти і інформаційних кампаній для запобігання насильству і зміні стереотипів щодо ролей статей.

Після ратифікації Стамбульської Конвенції Україна зобов'язана привести систему протидії насильству в сім'ї у відповідність до закладених Конвенцією стандартів. Ратифікація також надає право експертам Ради Європи контролювати, як Україна виконує взяті на себе зобов'язання. Це важливий крок в напрямку запобігання насильству проти жінок та забезпечення їхнього захисту на всіх рівнях.

Обговоренні отриманих результатів. Слід відзначити, що розуміння різних видів насильства з боку інтимних партнерів та їх комбінованого характеру має важливий науковий та практичний аспект для соціальних працівників. Перше, що слід визначити, це саме насильство, яке може бути фізичним, сексуальним, психологічним та економічним. Кожен з цих видів насильства має свої унікальні риси та наслідки, і їх відокремлення допомагає легше розуміти ситуацію жертви.

Однак реальні ситуації насильства над жінками рідко обмежуються лише однією формою насильства. Часто інтимні партнери поєднують різні види насильства для досягнення контролю над жінкою. Насильство може комбінувати фізичні, психологічні та економічні аспекти, що ускладнює розуміння та допомогу потерпілим. Ця складність також включає в себе аспекти культурного та соціального контексту, які варіюються в різних регіонах і сприяють насильству. Жінки можуть стикатися із насильством не лише від інтимних партнерів, але і внаслідок дискримінації соціуму, більше того наявний взаємовплив соціальної вразливості та ризику насильства: чим складніша життєва ситуація, тим більше шансів зазнати подальшої шкоди.

Соціальні працівники повинні враховувати цю складність для надання ефективної підтримки жертвам. Це включає в себе розпізнавання різних форм насильства, розуміння їх взаємозв'язку та співпрацю з іншими фахівцями для забезпечення повноцінної допомоги та забезпечення безпеки жінок, що мають досвід переживання насильства.

Такий підхід допомагає соціальним працівникам краще розуміти складну природу насильства з боку інтимних партнерів та сприяє розвитку наукових підходів та

практичних стратегій для боротьби з цією проблемою та забезпечення прав людини для всіх жінок.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Проведений аналіз національних та міжнародних нормативно-правових актів, а також результатів наукових досліджень вказує на те, що питання насильства над жінками частіше розглядаються в контексті насильства в сім'ї, ніж концептуалізуються як насильство з боку інтимних партнерів.

Незважаючи на загальну згоду щодо форм насильства (фізичного, сексуального, психологічного, економічного), розуміння цих форм варіюється, а використання надійних індикаторів для вимірювання психологічного та фізичного насильства, за винятком феміциду, залишається відкритим питанням. У деяких випадках насильство є комбінованим за видами, а також може поєднувати дії з боку інтимного партнера та дискримінацію соціумом. У кожному разі йдеться про примусовий контроль над жінкою та порушення її прав, що є серйозною проблемою для суспільства. Ця ситуація ставить перед соціальною роботою завдання щодо розроблення, на основі відповідних досліджень, та впровадження ефективних стратегій протидії насильству з боку інтимних партнерів, забезпечення прав людини для всіх жінок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волосевич І., Коноплицька Т. Поширеність насильства щодо дівчат та жінок. Київ: Фонд народонаселення ООН, 2015. 144 с.
2. Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. 3-є вид. Київ: Критика, 2017. 224 с.
3. Запобігання та реагування на гендернозумовлене насильство під час війни та в післявоєнних умовах / Адільханян І. та ін. Відень: WAVE, 2022. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/7/532505.pdf>
4. Клименко І., Конев О. Вивчення інтенсивності та видів насилля у сім'ях військовослужбовців. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2022. № 20 (65). С. 24–33.
5. Механізм захисту прав жінок, що порушуються у цифровому середовищі (національний досвід). ЮрФем, 2022. URL: <https://jurfem.com.ua/mekhanism-zakhystu-prav-zhinok-zyfroveseredovysche/>
6. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України № 2229-VIII від 07.12.2017 (з подальшими змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
7. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України № 2789-III від 15.11.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text>
8. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон України № 2319-IX від 20.06.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
9. Сарнацька А., Семигіна Т. Гендерно зумовлене насильство: погляд жінок. *Інноваційний потенціал соціальної роботи в сучасному світі: на межі науки та практики*: Мат. I Міжнар. наук.-практ. конф. (20–21 травня 2021 р., Чернігів). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2021. С. 154–156.
10. Семигіна Т.В., Романова Н.Ф., Левченко В.М. Вивчення вітчизняної практики надання послуг потерпілим від насильства у сім'ї. *Соціальна робота в Україні: теорія та практика*. 2008. № 4. С. 70–84.
11. Семигіна Т., Левченко В., Плевако О. Насильство в українських сім'ях: офіційний та неофіційний зрізи. *Магістеріум НаУКМА: Соціальна робота і охорона здоров'я*. 2008. Т. 32. С. 16–23.
12. Стандарти надання соціальних послуг особам, які постраждали від насильства в сім'ї: міжнародний досвід та рекомендації для України / Заг. ред С. Павлиш. Київ: Друкарський світ, 2011. 228 с.

13. Ярошенко А., Семигіна Т. Гендерна компетентність у соціальній роботі: Як інвестувати феміністичні погляди у гендерно трансформаційну практику: монографія. Dallas: Primedia e-Launch LLC, 2022. 215 с.
14. Chan A., Payne J. Homicide in Australia: 2008-09 to 2009-10 National Homicide Monitoring Program annual report. Canberra: Australian Institute of Criminology, 2013. URL: <https://www.aic.gov.au/publications/mr/mr21>
15. Chmielowska M., Fuhr D.C. Intimate partner violence and mental ill health among global populations of indigenous women: a systematic review. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2017. Vol. 52(6). P. 689–704.
16. Clarke S. et al. Intimate partner violence in pregnancy: a cross-sectional study from post-conflict northern Uganda. *BMJ Open.* 2019. Vol. 9. P. e027541. Doi:10.1136/bmjopen-2018-027541.
17. Declaration on the Elimination of Violence against Women Resolution № 48/104, adopted by the UN General Assembly on 20 December 1993. URL: <http://www.un-documents.net/a48r104.htm>
18. Fairbairn J., Dawson M. Canadian News Coverage of Intimate Partner Homicide: Analyzing Changes Over Time. *Feminist Criminology.* 2013. Vol. 8(3). P. 147–176.
19. García-Moreno C. et al. Violence against women. *Science.* 2005. Vol. 310(5752). P. 1282–1283.
20. Gender Based Violence / UNHCR. URL: <https://www.unhcr.org/sexual-and-gender-based-violence.html>
21. Gilbert L. et al. Feasibility and preliminary effects of a screening, brief intervention and referral to treatment model to address gender-based violence among women who use drugs in Kyrgyzstan: Project WINGS (Women Initiating New Goals of Safety). *Drug and alcohol review.* 2017. Vol. 36(1). P. 125–133.
22. Heise L., Pallitto C., García-Moreno C., Clark C.J. Measuring psychological abuse by intimate partners: constructing a cross-cultural indicator for the Sustainable Development Goals. *SSM Popul Health.* 2019. Vol. 9. P. 100377.
23. Jewkes R. Emotional abuse: a neglected dimension of partner violence. *Lancet.* 2010. Vol. 376(9744). P. 851–852.
24. Johnson H., Eriksson L., Mazerolle P., Wortley R. Intimate Femicide: The Role of Coercive Control. *Feminist Criminology.* 2019. Vol. 14(1). P. 3–23.
25. Krug E.G., Mercy J.A., Dahlberg L.L., Zwi A.B. The world report on violence and health. *Lancet.* 2002. Vol. 360(9339). P. 1083–1088.
26. Meyer S.R., Lasater M.E., García-Moreno C. Violence against older women: a systematic review of qualitative literature. *PLoS ONE.* 2020. Vol. 15(9). P. e0239560.
27. Raj A., Silverman J. Violence against immigrant women: the roles of culture, context, and legal immigrant status on intimate partner violence. *Violence Against Women.* 2002. Vol. 8(3). P. 367–398.
28. Saile R., Neuner F., Ertl V., Catani C. Prevalence and predictors of partner violence against women in the aftermath of war: A survey among couples in Northern Uganda. *Social Science & Medicine.* 2013. Vol. 86(1). P. 17–25.
29. Sardinha L., Catalán H.E.N. Attitudes towards domestic violence in 49 low- and middle-income countries: a gendered analysis of prevalence and country-level correlates. *PLoS ONE.* 2018. Vol. 13(10). P. e0206101.
30. Semigina T., Karagodina O., Baidarova O. Global «Corona Crisis» as a Further Challenge for Social Equity: The Post-Socialist Context. *The Palgrave Handbook of Global Social Problems / Ed. by Baikady R. et al.* Cham: Palgrave Macmillan, 2022. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-68127-2_220-1
31. Stöckl H. et al. The global prevalence of intimate partner homicide: a systematic review. *Lancet.* 2013. Vol. 382(9895). P. 859–865.
32. Stout K. Intimate Femicide: An Ecological Analysis. *The Journal of Sociology & Social Welfare.* 1992. Vol. 19(3). URL: <https://doi.org/10.15453/0191-5096.2029>
33. Violence against women prevalence estimates, 2018: global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women. Geneva: World Health Organization, 2021. URL: <https://www.who.int/news/item/09-03-2021-devastatingly-pervasive-1-in-3-women-globally-experience-violence>

34. Violence against women: intimate partner and sexual violence against women. Geneva: World Health Organization, 2014. URL: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112325/WHO_RHR_14.11_eng.pdf;jsessionid=05E02DFA7FA1E01DB170665E10A9C0AE?sequence=1
35. Wilson, K. et al. Prevalence and correlates of intimate partner violence in HIV-positive women engaged in transactional sex in Mombasa, Kenya. *International journal of STD & AIDS*. 2016. Vol. 27(13). P. 1194–1203.

REFERENCES

1. Volosevych, I. & Konoplytska, T. (2015). *Poshyrenist' nasytstva shchodo divchat ta zhinok*. Kyiv: United Nations Population Fund (in Ukrainian).
2. Mayerchuk, M., Plahotnik, O. & Yarmanova, G., eds. (2017). *Hender dlya mediy: pidruchnyk iz hendernoyi teorii dlya zhurnalistyky ta inshykh sotsiohumanitarnykh spetsial'nostey*. 3rd ed. Kyiv: Krytyka. (in Ukrainian).
3. Adilkhanyan, I. et al. (2022). *Zapobihannya ta reahuvannya na gendernozumovlene nasytstvo pid chas vijny ta v pislyavoyennykh umovakh*. Vienna: WAVE. <https://www.osce.org/files/f/documents/c/7/532505.pdf> (in Ukrainian).
4. Klymenko, I. & Konev, O. (2022). Vyvchennya intensyvnosti ta vydiv nasytstva u sim'yakh viys'kovosluzhbovtiv. *Naukovyy chasopys NPU imeni MP Drahomanova. Seriya 12. Psykholohichni nauky*, 20 (65), 24–33 (in Ukrainian).
5. YurFem (2022). *Mekhanizm zakhystu prav zhinok, shcho porushuyut'sya u tsyfrovomu seredovyschi (natsional'nyy dosvid)*. <https://jurfem.com.ua/mekhanizm-zakhystu-prav-zhinok-zyfrovo-seredovysche/> (in Ukrainian).
6. Verkhovna Rada of Ukraine (2017). *Pro zapobihannya ta protydiyu domashn'omu nasytstvu: Zakon Ukrayiny № 2229-VIII vid 07.12.2017 (z podal'shymy zminamy)*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (in Ukrainian).
7. Verkhovna Rada of Ukraine (2001). *Pro poperedzhennya nasytstva v sim'yi: Zakon Ukrayiny № 2789-III vid 15.11.2001*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text> (in Ukrainian).
8. Verkhovna Rada of Ukraine (2022). *Pro ratyfikatsiyu Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannya nasytstvu stovovno zhinok i domashn'omu nasytstvu ta borot'bu iz tsymy yavyshchamy: Zakon Ukrayiny № 2319-IKH vid 20.06.2022*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (in Ukrainian).
9. Sarnatska, A. & Semigina, T. Gender-based violence: women's perspective. *Innovatsiynnyy potentsial sotsial'noyi roboty v suchasnomu sviti: na mezhi nauky ta praktyky: Mat. I Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 154–156). Chernihiv: Chernihiv Polytechnic University (in Ukrainian).
10. Semigina, T.V., Romanova, N.F. & Levchenko, V.M. (2008). Vyvchennya vitchyznyanoyi praktyky nadannya posluh poterpilym vid nasytstva u sim'yi. *Sotsial'na robota v Ukrayini: teoriya ta praktyka*, 4, 70–84. (in Ukrainian).
11. Semigina, T., Levchenko, V. & Plevako, O. (2008). Nasytstvo v ukrayins'kykh sim'yakh: ofitsiynnyy ta neofitsiynnyy zrizy. *Mahisterium NaUKMA: Sotsial'na robota i okhorona zdorov'ya*, 32, 16–23.
12. Pavlysh, S., ed. (2011). *Standarty nadannya sotsial'nykh posluh osobam, yaki postrazhdaly vid nasytstva v sim'yi: mizhnarodnyy dosvid ta rekomendatsiyi dlya Ukrayiny*. Kyiv: Drukars'kyy svit (in Ukrainian).
13. Yaroshenko, A. & Semigina, T. (2022). Genderna kompetentnist' u sotsial'niy roboti: Yak investuvaty feministychni pohlyady u genderno transformatsiynu praktyku. Dallas: Primedia e-Launch LLC (in Ukrainian).
14. Chan, A., & Payne, J. (2013). Homicide in Australia: 2008-09 to 2009-10 National Homicide Monitoring Program annual report. Monitoring reports no. 21. Canberra: Australian Institute of Criminology. <https://www.aic.gov.au/publications/mr/mr21https://www.aic.gov.au/publications/mr/mr21>
15. Chmielowska, M. & Fuhr, D.C. (2017). Intimate partner violence and mental ill health among global populations of indigenous women: a systematic review. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.*, 52(6), 689–704.
16. Clarke, S. et al. (2109). Intimate partner violence in pregnancy: a cross-sectional study from post-conflict northern Uganda. *BMJ Open*, 9, e027541. Doi:10.1136/bmjopen-2018-027541.

17. UN (1993). Declaration on the Elimination of Violence against Women: Resolution № 48/104, adopted by the UN General Assembly on 20 December 1993. <http://www.un-documents.net/a48r104.htm>
18. Fairbairn, J., & Dawson, M. (2013). Canadian News Coverage of Intimate Partner Homicide: Analyzing Changes Over Time. *Feminist Criminology*, 8(3), 147–176.
19. García-Moreno, C. et al. (2005). Violence against women. *Science*, 310(5752), 1282–1283.
20. UNHCR (2023). Gender Based Violence. <https://www.unhcr.org/sexual-and-gender-based-violence.html>
21. Gilbert, L., Jiwatram-Negron, T., Nikitin, D., et al. (2017). Feasibility and preliminary effects of a screening, brief intervention and referral to treatment model to address gender-based violence among women who use drugs in Kyrgyzstan: Project WINGS (Women Initiating New Goals of Safety). *Drug and alcohol review*, 36(1), 125–133.
22. Heise, L., Pallitto, C., García-Moreno, C. & Clark C.J. (2019). Measuring psychological abuse by intimate partners: constructing a cross-cultural indicator for the Sustainable Development Goals. *SSM Popul Health*, 9, 100377.
23. Jewkes, R. (2010). Emotional abuse: a neglected dimension of partner violence. *Lancet*, 376(9744), 851–852.
24. Johnson, H., Eriksson, L., Mazerolle, P., & Wortley, R. (2019). Intimate Femicide: The Role of Coercive Control. *Feminist Criminology*, 14(1), 3–23.
25. Krug, E.G., Mercy, J.A., Dahlberg, L.L. & Zwi A.B. (2002). The world report on violence and health. *Lancet*, 360(9339), 1083–1088.
26. Meyer, S.R., Lasater, M.E. & García-Moreno, C. (2020). Violence against older women: a systematic review of qualitative literature. *PLoS ONE*, 15(9), e0239560.
27. Raj, A. & Silverman, J. (2002). Violence against immigrant women: the roles of culture, context, and legal immigrant status on intimate partner violence. *Violence Against Women*, 8(3), 367–398.
28. Saile, R., Neuner, F., Ertl, V., & Catani, C. (2013). Prevalence and predictors of partner violence against women in the aftermath of war: A survey among couples in Northern Uganda. *Social Science & Medicine*, 86(1), 17–25.
29. Sardinha, L. & Catalán, H.E.N. (2018). Attitudes towards domestic violence in 49 low- and middle-income countries: a gendered analysis of prevalence and country-level correlates. *PLoS ONE*, 13(10), e0206101.
30. Semigina, T., Karagodina, O., Baidarova, O. (2022). Global «Corona Crisis» as a Further Challenge for Social Equity: The Post-Socialist Context. In : Baikady, R., Sajid, S., Przeperski, J., Nadesan, V., Islam, M.R., Gao, J. (eds). *The Palgrave Handbook of Global Social Problems*. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-68127-2_220-1
31. Stöckl, H. et al. (2013). The global prevalence of intimate partner homicide: a systematic review. *Lancet*, 382(9895), 859–865.
32. Stout, K. (1992). Intimate Femicide: An Ecological Analysis. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 19(3). <https://doi.org/10.15453/0191-5096.2029>
33. WHO (2021). *Violence against women prevalence estimates, 2018: global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women*. Geneva: World Health Organization. <https://www.who.int/news/item/09-03-2021-devastatingly-pervasive-1-in-3-women-globally-experience-violence>
34. WHO (2014). *Violence against women: intimate partner and sexual violence against women*. Geneva: World Health Organization, 2014. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112325/WHO_RHR_14.11_eng.pdf;jsessionid=05E02DFA7FA1E01DB170665E10A9C0AE?sequence=1
35. Wilson, K. S., Deya, R., Masese, L. et al. (2016). Prevalence and correlates of intimate partner violence in HIV-positive women engaged in transactional sex in Mombasa, Kenya. *International journal of STD & AIDS*, 27(13), 1194–1203.